

Rejent * rok 20 * nr 12(236)
grudzień 2010 r.

Glosa

do wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 2009 r. w sprawie C – 14/08, *Roda Golf & Beach Resort SL*

Doręczenie poza postępowaniem sądowym aktu notarialnego – takiego jak ten stanowiący przedmiot postępowania przed sądem krajowym – jest objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1348/2000.*

1. Doręczanie dokumentów sądowych oraz pozasądowych w obrocie międzynarodowym regulują różne konwencje międzynarodowe (dwustronne oraz wielostronne).

Polska jest stroną następujących konwencji wielostronnych:

– haskiej z dnia 15 listopada 1965 r. o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych¹,

– haskiej z dnia 17 lipca 1905 r. dotyczącej procedury cywilnej²,

* Teza 61 wyroku TS wraz z uzasadnieniem, Lex nr 501585.

¹ Dz.U. z 2000 r. Nr 87, poz. 968. Konwencja znajduje zastosowanie w stosunkach z Armenią, Bośnią i Hercegowiną, Czarnogórą, Kirgistanem, Libanem, Macedonią, Marokiem, Mołdową, Serbią, Surinamem, Uzbekistanem i Watykanem.

² Dz.U. z 1929 r. Nr 126, poz. 734 i 735. Konwencja wiąże Polskę z Islandią, Albanią, Antiguą i Barbudą, Argentyną, Bahama, Barbadosem, Białorusią, Botswaną, Chinami (w tym: Hongkong i Makao), Chorwacją, Egiptem, Indiami, Izraelem, Japonią, Kanadą, Koreą,

– haskiej z dnia 18 marca 1970 r. o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych³,

– z Lugano z dnia 16 września 1988 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych⁴ (art. IV Protokołu nr 1 o niektórych zagadnieniach jurysdykcji, postępowania i wykonania).

Umowy dwustronne, których Polska jest stroną, mają pierwszeństwo przed postanowieniami wyżej wymienionych konwencji, a mianowicie:

– z Algierską Republiką Ludowo-Demokratyczną dotycząca obrotu prawnego w sprawach cywilnych i karnych, podpisana w Algierze dnia 9 listopada 1976 r.⁵,

– z Chińską Republiką Ludową o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisana w Warszawie dnia 5 czerwca 1987 r.⁶,

– z Arabską Republiką Egiptu o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzona w Kairze dnia 17 maja 1992 r.⁷,

– z Republiką Iraku o pomocy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i karnych sporządzona w Bagdadzie dnia 29 października 1988 r.⁸,

– z Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych, podpisana w Warszawie dnia 6 lutego 1960 r.⁹,

Kuwejtem, Malawi, Meksykiem, Monako, Norwegią, Pakistanem, Rosją, San Marino, Seszelami, Sri Lanką, St. Vincent i Grenadyny, Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Szwajcarią, Turcją, Ukrainą i Wenezuelą.

³ Dz.U. z 2000 r. Nr 50, poz. 582. Konwencja znajduje zastosowanie w stosunkach z Argentyną, Australią, Białorusią, Chinami (w tym Hongkong i Makao), Danią, Izraelem, Kuwejtem, Meksykiem, Norwegią, Republiką Południowej Afryki, Rosją, Seszelami, Singapurem, Sri Lanką, Stanami Zjednoczonymi Ameryki, Szwajcarią i Ukrainą (w wykazie pominięto państwa związane rozporządzeniem nr 1206/2001).

⁴ Dz.U. z 2000 r. Nr 10, poz. 132. Zob. również Konwencja o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisana w Lugano dnia 30 października 2007 r., Dz.Urz. UE L 147 z 10 czerwca 2009 r., s. 5-43.

⁵ Dz.U. z 1982 r. Nr 10, poz. 73.

⁶ Dz.U. z 1888 r. Nr 9, poz. 65.

⁷ Dz.U. z 1994 r. Nr 34, poz. 126.

⁸ Dz.U. z 1989 r. Nr 70, poz. 418.

⁹ Dz.U. z 1963 r. Nr 27, poz. 162 ze zm. W omawianym zakresie umowa zachowuje moc obowiązującą w stosunkach między Rzeczpospolitą Polską a Bośnią i Hercegowiną oraz Republiką Macedonii.

– z Koreańską Republiką Ludowo-Demokratyczną o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana w Phenianie dnia 28 września 1986 r.¹⁰,

– z Republiką Kuby o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych, podpisana w Hawanie dnia 18 listopada 1982 r.¹¹,

– z Libijską Arabską Dżamahiriją Ludowo-Socjalistyczną o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, handlowych, rodzinnych i karnych, podpisana w Trypolisie dnia 2 grudnia 1985 r.¹²,

– z Królestwem Maroka o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Warszawie dnia 21 maja 1979 r.¹³,

– z Mongolią o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, sporządzona w Warszawie dnia 19 października 1998 r.¹⁴,

– z Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Warszawie dnia 16 września 1996 r.¹⁵,

– z Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Warszawie dnia 16 września 1996 r.¹⁶,

– z Republiką Tunezyjską o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych, podpisana w Warszawie dnia 22 marca 1985 r.¹⁷,

– z Republiką Turecką o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych, podpisana w Warszawie dnia 12 kwietnia 1988 r.¹⁸,

– z Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, sporządzona w Kijowie dnia 24 maja 1993 r.¹⁹,

¹⁰ Dz.U. z 1987 r. Nr 24, poz. 135.

¹¹ Dz.U. z 1984 r. Nr 47, poz. 247.

¹² Dz.U. z 1987 r. Nr 13, poz. 80.

¹³ Dz.U. z 1983 r. Nr 14, poz. 69.

¹⁴ Dz.U. z 2003 r. Nr 43, poz. 370.

¹⁵ Dz.U. z 2002 r. Nr 83, poz. 750.

¹⁶ Dz.U. z 2002 r. Nr 83, poz. 750.

¹⁷ Dz.U. z 1987 r. Nr 11, poz. 71.

¹⁸ Dz.U. z 1992 r. Nr 3, poz. 13.

¹⁹ Dz.U. z 1994 r. Nr 96, poz. 465 ze zm.

– z Republiką Federalną Niemiec o dalszym ułatwieniu obrotu prawnego na podstawie konwencji haskiej z 1 marca 1954 r. dotyczącej procedury cywilnej, sporządzony w Warszawie 14 grudnia 1992 r.²⁰

2. Doręczanie dokumentów, w tym także dokumentów notarialnych, w obrocie zagranicznym wymaga szczegółowych zasad proceduralnych w zakresie porozumiewania się sądów w ramach powszechnie akceptowanej tzw. pomocy prawnej.

Coraz sprawniejsze funkcjonowanie rynku wewnętrznego UE wymagało przyjęcia nowego rozwiązania prawnego, które zapewniałoby w tym zakresie skuteczniejsze i w miarę szybkie procedury sądowe.

Wyrazem tego jest rozporządzenie nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych (doręczanie dokumentów)²¹, które weszło w życie w dniu 30 grudnia 2007 r., ale znajduje zastosowanie w państwach członkowskich UE od dnia 13 listopada 2008 r.

Na podstawie art. 20 w zw. z art. 21 rozporządzenia 1393/07 w kwestiach objętych jego zastosowaniem (w tym wypadku doręczania dokumentów) akt ten ma pierwszeństwo przed dwustronnymi lub wielostronnymi umowami lub porozumieniami zawartymi przez państwa członkowskie, a więc również Polskę.

Wyrazem dostosowania polskiego prawa do rozporządzenia 1393/2007 jest obowiązujące od dnia 1 lipca 2009 r. nowe brzmienie art. 1130 k.p.c., przewidującego kompetencje sądów do doręczania pism sądowych. Wykładnia tego przepisu wymaga jednak wykazania dwóch kwestii: pierwsza odnosi się do doręczania również dokumentów pozasądowych; druga – wynika wprost z art. 14 rozporządzenia 1393/07 dopuszczającego doręczenia także drogą pocztową (listem poleconym za potwierdzeniem odbioru lub równoważną przesyłką).

Mimo że art. 1130 § 1 k.p.c. pomija kwestie związane z doręczeniem pism pozasądowych, w piśmiennictwie akceptuje się rozszerzającą wykładnię powyższego przepisu, twierdząc, iż „należy skłonić się do poglądu, że

²⁰ Dz.U. z 1994 r. Nr 30, poz. 110 i 111.

²¹ Dz.Urz. UE L 324 z 10 grudnia 2007 r., s. 79-120.

referendarze sądowi mogą wykonywać takie czynności i w tym zakresie – zob. art. 1133¹ i 1135⁴ k.p.c.”²²

Omawiane rozporządzenie 1393/07 nie definiuje pojęcia „dokument pozasądowy”. Pozostała zatem kwestia, czy za taki dokument można uznać w szczególności akt notarialny sporządzony w jednym państwie członkowskim, celem jego doręczenia drugiej stronie w drugim państwie członkowskim za pośrednictwem sądu, w sytuacji gdy w jednym z tych państw nie toczy się postępowanie sądowe związane ze sporządzonym aktem notarialnym i stwierdzoną w nim czynnością prawną.

Problem ten był przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości na gruncie poprzednio obowiązującego rozporządzenia (WE) nr 1348/2000, które zostało uchylone obecnym rozporządzeniem 1393/07, ale treść obu aktów prawnych w zakresie doręczania dokumentów pozasądowych *meriti* nie uległa zmianie.

Teza tego wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25 czerwca 2009 r. zawarta w pkt 61 uzasadniana jest następująco: „Doręczenie poza postępowaniem sądowym aktu notarialnego – takiego jak ten stanowiący przedmiot postępowania przed sądem krajowym – jest objęte zakresem zastosowania rozporządzenia nr 1348/2000 w sprawie doręczania w państwach członkowskich Unii Europejskiej sądowych i pozasądowych dokumentów w sprawach cywilnych i handlowych”.

W sprawie będącej przedmiotem rozstrzygnięcia notariusz hiszpański zwrócił się do sądu, w okręgu którego prowadził kancelarię notarialną, o doręczenie zawiadomienia drugiej stronie mieszkającej w innym państwie członkowskim o sporządzonym przez niego rozwiązaniu umowy sprzedaży nieruchomości, dołączając do zawiadomienia akt notarialny. Treść aktu notarialnego nie była związana z jakimkolwiek toczącym się postępowaniem sądowym w obu państwach członkowskich.

Trybunał Sprawiedliwości w tzw. trybie prejudycjalnym, podejmując omawiane rozstrzygnięcie, zwrócił przede wszystkim uwagę na konieczność odwołania się do autonomicznej wykładni pojęcia „dokument po-

²² Tak J. C i s z e w s k i, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V, red. T. Ereciński, Warszawa 2009, s. 351, teza 14.

zasądowy”, którym posłużyło się rozporządzenie 1348/2000, zapewniające pełną skuteczność prawa wspólnotowego²³.

Odnosząc się do doręczenia aktu notarialnego jako dokumentu pozasądowego w trybie sądowym, Trybunał podniósł, że mamy do czynienia ze sprawą cywilną.

Pojęcie dokumentu pozasądowego w obu rozporządzeniach ma wymiar wspólnotowy. Niezależnie od tego, jakie dokumenty mają taki charakter w poszczególnych państwach członkowskich, które zobowiązane są sporządzić stosowny wykaz takich dokumentów i przekazać go do Komisji Europejskiej celem jego opublikowania, Trybunał Sprawiedliwości podzielił opinię w przedmiotowej sprawie, iż dokumenty pozasądowe w celu ich doręczenia w UE nie ograniczają się wyłącznie do dokumentów zwartych w aktach postępowania sądowego, lecz obejmują również te dokumenty, które należy doręczyć niezależnie od tego, czy toczy się postępowanie sądowe.

Doprecyzowanie pojęcia „dokumentu pozasądowego” na użytek jego doręczenia w państwach UE znalazło wyraz w następujących cechach:

- są wystawiane przez organy władzy publicznej lub w ramach aktu publicznego;
- wywołują w wyniku ich wystawienia szczególne i odmienne skutki prawne;
- służą poparciu roszczenia w toku ewentualnego postępowania sądowego;
- do sądu krajowego należy wyjaśnienie, czy akt notarialny zawiadomienia i wezwania, wydany w celu zawiadomienia o rozwiązaniu umowy sprzedaży nieruchomości stanowi dokument pozasądowy w świetle trzech wskazanych przesłanek²⁴.

Doręczanie dokumentów pozasądowych, w tym takich jak akt notarialny, odpowiada również postanowieniu art. 81 TFUE, które przewiduje przyjęcie środków służących m.in. poprawie i uproszczeniu systemu

²³ Por. także wyrok ETS z dnia 8 listopada 2005 r., C – 443.03, Leffer, Zb. Orz. 2005, s. 1-9611 oraz glosa J. Maliszewskiej-Nienartowicz, *Monitor Prawniczy* 2006, nr 9, s. 500-502.

²⁴ Zob. także komentarz J. Maliszewskiej-Nienartowicz do cyt. wyroku EPS 2010, nr 6, s. 36-40.

transgranicznego w zakresie niezbędnym do zapewnienia funkcjonowania rynku wewnętrznego. Tak więc ustanowienie w rozporządzeniu 1348/2000, a następnie w rozporządzeniu 1393/07 systemu wewnątrzwspólnotowego doręczania (art. 1 ust. 1 rozp. 1393/07) stanowi jeden z elementów funkcjonowania rynku wewnętrznego.

Trzeba jednak pamiętać, że doręczenia wynikające z rozporządzenia 1393/07 nie obciążają koniecznie sądów krajowych. Zgodnie z art. 16 w zw. z art. 14 i 15 cyt. rozporządzenia państwa członkowskie mają swobodę wyznaczenia innych podmiotów w celu doręczenia. Trybunał Sprawiedliwości w uzasadnieniu omawianego orzeczenia wyraźnie stwierdził, że „współpraca sądowa określona w tym rozporządzeniu może odbywać się zarówno w ramach postępowania sądowego, jak i poza nim w zakresie, w jakim współpraca ta ma skutki transgraniczne i jest niezbędna do zapewnienia należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego”.

Doręczenie dokumentu powinno nastąpić jak najszybciej, a w każdym razie przed upływem miesiąca od dnia jego wpłynięcia do jednostki przyjmującej. Jeżeli po upływie miesiąca dokument nadal nie został doręczony, jednostka przyjmująca powinna powiadomić o tym jednostkę przekazującą. Upływ tego terminu nie powinien wiązać się z koniecznością zwrotu dokumentu do jednostki przekazującej, jeżeli istnieje możliwość jego doręczenia w rozsądnym terminie. Możliwość odmowy doręczenia dokumentu powinna zostać ograniczona do sytuacji wyjątkowych.

Aby ułatwić przekazywanie dokumentów między państwami członkowskimi UE i doręczenie tych dokumentów, należy stosować standardowe formularze stanowiące załącznik do rozporządzenia 1393/07²⁵.

Podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 4 ust. 4 cyt. rozp. przekazywane dokumenty i wszystkie inne przekazywane pisma są zwolnione z konieczności uwierzytelnienia oraz innych równoważnych formalności.

*Prof. dr hab. Aleksander Oleszko
Dr Radosław Pastuszko
Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie*

²⁵ Wzory tych formularzy zawarte są w załączniku do cyt. wyżej rozporządzenia.